

อัลวะสะฎียะฮ์ (แนวทางสายกลาง) ตามการรับรู้ของนักศึกษาคณะ วิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Al-Wasatiyyah (Justly Balanced) as Perceived by Faculty of Islamic Sciences Students, Prince of Songkla University

Received: March 31, 2022 ■ Revised: April 21, 2022 ■ Accepted: May 3, 2022

ยุทธนา เกื้อกุล¹ นิเลาะ แวอุเซ็ง² มุหัมมัดรอฟลี แวะหะมะ³

Yuttana Kuakul, Niloh Wae-u-seng, Muhammadroflée Waehama

¹ Ph.D (อิสลามศึกษา) อาจารย์ประจำสาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมลผู้เขียนหลัก: yuttana.k@psu.ac.th
Ph.D. (Islamic Studies) Lecturer, Faculty of Islamic Sciences, Prince of Songkla
University, Pattani Campus Corresponding Author Email: yuttana.k@psu.ac.th

² Ph.D (การบริหารการศึกษา) รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารและการจัดการ
การศึกษาอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมล:
niloh.w@psu.ac.th

Ph.D (Education Administration) Assoc.Prof.Dr. and Lecturer, Faculty of Islamic
Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus. Email: niloh.w@psu.ac.th

³ Ph.D (อิสลามศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมล: mohammadroflée.w@psu.ac.th
Ph.D (Islamic Studies) Asst.Prof.Dr. and Lecturer, Faculty of Islamic Sciences, Prince
of Songkla University, Pattani Campus. Email: mohammadroflée.w@psu.ac.th

บทคัดย่อ

จุดประสงค์ เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มีต่อหลักอวัละฮ์ชะฎียะฮ์ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ อะกีดะฮ์ (ความเชื่อ) อิบาตะฮ์ (การปฏิบัติศาสนกิจ) อัคลาก (จริยธรรม) และมุอามะลาต (การปฏิสัมพันธ์)

วิธีการศึกษา งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 241 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ และสถิติไคร้สแควร์

ผลการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีการรับรู้ต่อหลักอวัละฮ์ชะฎียะฮ์ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ประเด็นความคลาดเคลื่อนในการรับรู้ที่สำคัญคือ มีความเชื่อวาระหว่างอิสลามและศาสนาอื่นมีความถูกต้องเหมือนกัน การอบรมไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ และผู้ที่ไม่ลงทะเบียนเรียนกลับมีการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนน้อยกว่า ข้อค้นพบนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาในการดำเนินชีวิตตามแนวทางสายกลางในสังคมพหุวัฒนธรรม

การนำผลการวิจัยไปใช้ หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลนักศึกษาสามารถที่จะใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการเรียนรู้ถึงแนวคิดและปรัชญาพื้นฐานขององค์ประกอบอวัละฮ์ชะฎียะฮ์ที่เหมาะสมในบริบทของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมของนักศึกษาให้อยู่ในวิถีของผู้ปฏิบัติตนตามแนวทางสายกลาง

คำสำคัญ : อิสลาม, อวัละฮ์ชะฎียะฮ์, นักศึกษา

Abstract

Objective This research aimed to examine the four-dimension concept of al-Wasatiyyah i.e., Aqidah (faith), Ibadah (religious duty-bound), Akhlaq (ethics) and Mu'amalat (dealings) al-Wasatiyyah as perceived by Faculty of Islamic Sciences students, Prince of Songkla University.

Methodology This research used a survey approach to collecting the data of 241 respondents who were solicited to answer questionnaires. Analysis of data was based on descriptive statistics and Chi-square.

Research findings The result reveals that all four dimensions of al-Wasatiyyah i.e., Aqidah, Ibadah, Akhlaq and Mu'amalat (dealings) are highly perceived. However, misunderstanding about belief in similarity of the authenticity of Islam and other religion becomes an issue. Although participation in training had no association, however, those who did not register al-Wasatiyyah course had less misperception. This study provides implications for the enhancement of student's understanding living in multicultural society based on al-Wasatiyyah approach.

Contributions The organizations and personnel involved in student affairs can utilize this research as a guideline in learning the concepts and basic philosophy of the dimensions of *al-Wasatiyyah* that are appropriate with the context of higher education students. In so doing, the behavior of students can be adjusted match that of those students who practice Islam according with *al-Wasatiyyah* guidelines.

Keywords: Islam, Al-Wasatiyyah, Students.

บทนำ

การใช้ชีวิตตามหลักอัลละฮะสะฎียะฮ์ (แนวทางสายกลาง) ถือเป็นการปฏิบัติตามหลักคำสอนอิสลามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัซซุนนะฮ์ โดยหลักอัลละฮะสะฎียะฮ์จะครอบคลุมทุกมิติการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น ด้านการศรัทธา การทำความดี คุณธรรมจริยธรรม การปฏิสัมพันธ์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นต้น (Yūsuf al-Qaradāwī, 2012 ; I'sām Sālih Ahmad Rājih, 2016 ; 'Abd al-Rahman 'Abd al-Azīz al-Sudais, 2017) นอกจากนี้ อัลละฮะสะฎียะฮ์ยังมีความหมายที่ครอบคลุมถึงความดี ความยุติธรรม ความสะอาดและความง่ายตาย ความเป็นทักมะฮ์ ความสมบูรณ์ ความเที่ยงตรง และความเป็นกลาง (Muhammad Bā Karīm Muhammad Bā 'Abdullah, 1994 ; Al-Shaikh 'Abd al-Rahman Hasan Habankah al-Maidāni, 1996 ; Alī Muhammad Muhammad al-Sallābī, 2001 ; 'Abdullah Bin 'Abd al-Azīz al-Yahyā, 2008 ; Yūsuf al-Qaradāwī, 2012 ; I'sām Sālih Ahmad Rājih, 2016 ; 'Abd al-Rahman 'Abd al-Azīz al-Sudais, 2017) การเข้าใจถึงหลักอัลละฮะสะฎียะฮ์ในแต่ละด้านอย่างถ่องแท้จึงมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องใช้ชีวิตด้วยความตระหนัก รอบคอบ มีความสมดุล ไม่สุดโต่ง และไม่หย่อนยาน อันจะส่งผลทำให้บรรลุเป้าหมายของการใช้ชีวิตที่มีคุณภาพทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

สำหรับการส่งเสริมผู้เรียนให้ดำเนินชีวิตตามหลักอัลละฮะสะฎียะฮ์ในบริบทของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ทำหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษามีคุณลักษณะของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามหลักอัลละฮะสะฎียะฮ์ทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยคณะวิทยาการอิสลามได้ดำเนินการในห้วงที่ผ่านมา ดังนี้

1. จัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาอิสลามกับสันติภาพ (Islam and Peace) รหัสวิชา 761-450 และได้มีการบรรจุแผนให้มีการสอนในรายวิชาอัลละฮะสะฎียะฮ์

ยะฮ์ในอิสลาม (الوسطية في الإسلام) และรายวิชาเจตนารมณ์ของนิติศาสตร์อิสลาม (المقاصد الشرعية) เมื่อปีการศึกษา 2559 – ปัจจุบัน

2. จัดประชุมสัมมนาวิชาการอิสลามศึกษานานาชาติเกี่ยวกับอัลวะสะฎียะฮ์ (3rd International Conference “Islamic Values in a Changing World”) เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2556 โดยในการประชุมดังกล่าวได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ 1) ให้มีการเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับอัลวะสะฎียะฮ์ในสังคมไทยและสังคมพหุวัฒนธรรมที่หลากหลาย 2) ศึกษาแนวคิดหลักอัลวะสะฎียะฮ์สู่การปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย 3) จัดตั้งศูนย์วิจัยและค้นคว้าเกี่ยวกับอัลวะสะฎียะฮ์ในคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และ 4) บรรจุหลักสูตรอัลวะสะฎียะฮ์ของคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

3. จัดประชุมอบรมนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลามในปีการศึกษา 2557 และในปีการศึกษา 2558 โดยให้นักศึกษามีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักอัลวะสะฎียะฮ์ในอิสลาม

ส่วนการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอัลวะสะฎียะฮ์ พบว่า ส่วนใหญ่เน้นการนำเสนอในภาพรวมของอัลวะสะฎียะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับความหมายเชิงภาษาและเชิงวิชาการ ความสำคัญและประโยชน์ อัลวะสะฎียะฮ์ที่ปรากฏในอัลกุรอานและฮะดีษนะฮ์ อัลวะสะฎียะฮ์และการประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอะกีดะฮ์ อิบาาดะฮ์ อะหฺกาม อัศลาหฺ การกิน การดื่ม และการปฏิสัมพันธ์ (Al-Shaikh ‘Abd al-Rahman Hasan Habankah al-Maidānī, 1996 ; Alī Muhammad Muhammad al-Sallābī, 2001 ; ‘Abdullah Bin ‘Abd al-Azīz al-Yahyā, 2008 ; I’sām Sālih Ahmad Rājīh, 2016 ; ‘Abd al-Rahman ‘Abd al-Azīz al-Sudais, 2017) ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงแนวคิดและหลักการ การศึกษาเชิงประจักษ์ที่มุ่งศึกษาในมิติของการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักการอัลวะสะฎียะฮ์โดยเฉพาะในบริบทของ

สถาบันอุดมศึกษามีค่อนข้างจำกัดและยังคงเป็นช่องว่างทางความรู้และการปฏิบัติ จึงถือได้ว่า การศึกษานี้จะทำให้ได้แนวทางในการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและปรัชญาพื้นฐานขององค์ประกอบอัลละฮะฮ์ที่ที่เหมาะสมในบริบทของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมของนักศึกษาให้อยู่ในวิถีของผู้ปฏิบัติตนตามแนวทางสายกลาง

การศึกษานี้ได้เลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีพื้นฐานความรู้และเคยเคยได้รับการอบรมมาก่อน และจากการทำสนทนากลุ่มพบว่า อัลละฮะฮ์ที่ที่เหมาะสมในบริบทของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย ด้านอะกิดะฮ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อและศรัทธาของมุสลิม อันเป็นหลักมูลฐานที่มุสลิมทุกคนต้องยึดถือ ด้านอิบาดะฮ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติศาสนกิจซึ่งเป็นข้อกำหนดที่มุสลิมต้องปฏิบัติ ด้านอัคลาก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความจริยธรรมอันเป็นการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม และด้านมุอามะลาต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างมนุษย์ องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของอัลละฮะฮ์ดังกล่าวนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่นักศึกษาควรเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะการดำเนินชีวิตในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งแวดล้อมไปด้วยสังคมพหุวัฒนธรรมจำเป็นต้องใช้อย่างยิ่งที่นักศึกษาจะต้องเข้าใจในการใช้หลักอัลละฮะฮ์ที่ให้ความสำคัญต่อความสมดุลระหว่างความสดใต้งและความหย่อนหยาน

จากความสำคัญของปัญหาการวิจัยข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเพื่อที่จะค้นหาคำตอบเกี่ยวกับการรับรู้ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มีต่อหลักอัลละฮะฮ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการนำไปส่งเสริมและกำหนดนโยบายและแผนงานในการพัฒนานักศึกษาด้านการใช้ชีวิตตามหลักอัลละฮะฮ์ที่เหมาะสมในสังคมพหุวัฒนธรรม

เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มีต่อแนวคิดอัลวะสะฎียะฮ์ในด้านอะกิดะฮ์ (ความเชื่อ) อิบาตะฮ์ (การปฏิบัติที่ศาสนกิจ) อัคลาก (จริยธรรม) และมุอามะลาต (การปฏิสัมพันธ์)

วิธีการศึกษา

หน่วยในการวิเคราะห์ คือประชากรนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 608 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นเป็นสัดส่วนตามชั้นปี จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากแบบไม่ใส่กลับคืน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 241 คน ซึ่งถือว่าเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอในการเป็นตัวแทนที่ดีตามข้อกำหนดของทาโร ยามานะ (Taro Yamane)

การวิจัยนี้ได้ใช้แบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้น มีลักษณะเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับอัลวะสะฎียะฮ์ตามการรับรู้ของนักศึกษาตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านอะกิดะฮ์ ด้านอิบาดะฮ์ ด้านอัคลาก และด้านมุอามะลาต ซึ่งแบ่งออกเป็นด้านละ 10 ข้อ รวมทั้งหมด 40 ข้อ แบบสอบถามดังกล่าวนี้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งแต่ละข้อมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่กำหนด .06 อันเป็นการบ่งชี้ว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลามที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มประชากร จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ ครอนบาค แอลฟา ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.925

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตจากคณะวิทยาการอิสลามถึงผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณกับนักศึกษา และประสานส่งเอกสารแบบสอบถามไปยังผู้บริหารที่ดูแลนักศึกษาและตัวแทนนักศึกษา และติดตามผลการเก็บข้อมูลกับนักศึกษาทุกคนจนได้ข้อมูลครบตามที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ 100

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ความถี่และร้อยละ รวมทั้งสถิติค่าไครสแควร์ (χ^2) ในการเปรียบเทียบสัดส่วนหรือหาความสัมพันธ์ และ Cramer's V ในการหาขนาดของความสัมพันธ์ โดยกำหนดเกณฑ์แปลผลระดับการรับรู้ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย มีค่าคะแนนที่ตอบถูกอยู่ระหว่าง 1-3 ข้อ ระดับปานกลาง มีค่าคะแนนที่ตอบถูกอยู่ระหว่าง 4-6 ข้อ และระดับมาก มีค่าคะแนนที่ตอบถูกตั้งแต่ 7 ข้อขึ้นไป ผลของการวิเคราะห์ได้นำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามจากจำนวนทั้งหมด 241 คน ประมาณสามในสี่เป็นผู้หญิง (ร้อยละ 71.4) ศึกษาอยู่ในชั้นปีต่าง ๆ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เรียงเป็นลำดับคือ ชั้นปีที่ 4 (ร้อยละ 29.9) ชั้นปีที่ 3 (ร้อยละ 26.1) ชั้นปีที่ 2 (ร้อยละ 22.81) และชั้นปีที่ 1 (ร้อยละ 21.2) และมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.9) ไม่เคยเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับอัลวะสะฎียะฮ์ อย่างไรก็ตาม จำนวนนักศึกษาที่ได้ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาอัลวะสะฎียะฮ์ (ร้อยละ 56.0) มีมากกว่าที่ไม่ได้ลงทะเบียน (ร้อยละ 44.0) คิดเป็นร้อยละ 12.0

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่มีต่อหลักอัลวะสะฎียะฮ์ตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนั้น ปรากฏรายละเอียดในตารางที่ 1-3 ดังนี้

ตาราง 1 ความถี่และร้อยละการตอบถูกและผิดในการรับรู้เกี่ยวกับอวัยวะเพศตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน (n=240)

องค์ประกอบอวัยวะเพศ	ตอบถูก		ตอบผิด	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ด้านอะกิดะฮ์				
1. ทุกการกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดโดยอัลลอฮ์ ซึ่งมนุษย์ไม่จำเป็นต้องใช้ความพยายามใด ๆ	192	79.7	49	20.3
2. การกระทำของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความพยายามของเขาอย่างเสรี โดยไม่เกี่ยวข้องกับอัลลอฮ์	138	57.3	103	<u>42.7</u>
3. ความเชื่อเป็นการยอมรับด้วยใจ ไม่จำเป็นต้องกล่าวและปฏิบัติ	199	82.6	42	17.2
4. แนวทางสะลัฟเป็นแนวทางที่ถูกต้องเท่านั้น	165	68.5	76	31.5
5. แนวทางเคาะลัฟเป็นแนวทางที่ถูกต้องเท่านั้น	181	75.1	60	24.9
6. แนวทางสะลัฟและเคาะลัฟต่างเป็นแนวทางที่ถูกต้อง	193	80.1	49	19.9
7. ความเชื่อระหว่างสุนนีและชีอะฮ์เหมือนกัน	198	82.2	43	17.8
8. ความเชื่อระหว่างอิสลามและศาสนาอื่นมีความถูกต้องเหมือนกัน	138	57.3	103	<u>42.7</u>
9. การศรัทธาในความเป็นเราะซูลของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามสุนนะฮ์ของท่าน	192	79.7	49	20.3
10. ความรู้ด้านศาสนาและทางโลกมีความสัมพันธ์กัน	208	86.3	33	13.7
ด้านอิบาดะฮ์				
1. การละหมาดเกาะอูสามารถกระทำได้เมื่อมีการจัดกิจกรรมที่ใช้เวลานานและมีผลกระทบที่สูง	158	65.6	83	34.4
2. การเดินทางไกลสามารถลดหย่อนและรวมได้	228	94.6	13	5.4
3. การลดหย่อนสามารถกระทำได้ในสถานที่ที่จัดไว้เท่านั้น	203	84.2	38	15.8
4. การเดินทางไกลในเดือนเราะมะฎอนไม่ถือเป็นเงื่อนไขที่ทำให้สามารถละศีลอดได้	109	45.2	132	<u>54.8</u>
5. ขนต่างศาสนิกที่สนใจอิสลามไม่มีสิทธิ์รับชะกาต	88	36.5	153	<u>63.5</u>
6. การขอดูอาเพื่อให้เพื่อนต่างศาสนาเข้ารับอิสลามสามารถทำได้	223	92.5	18	7.5
7. การละหมาดตะฮัจญ์มีความสำคัญมากกว่าการละหมาดศุบฮ์ในเวลา	204	84.6	37	15.4
8. การตั้งใจที่จะปฏิบัติอิบาดะฮ์ด้วยความกระตือรือร้นถือว่าไม่ถูกต้อง	187	77.6	54	22.4
9. การถือศีลอดควาญับบิลละฮ์ 1 เดือนก็เพียงพอ โดยไม่จำเป็นต้องถือศีลอดสุนัตอีก	191	79.3	50	20.7
10. การบริจาค (เคาะดะเกาะฮ์) ควรกระทำเมื่อมีฐานะร่ำรวยเท่านั้น	213	88.4	28	11.6

องค์ประกอบอวัละสะฎียะฮ์	ตอบถูก		ตอบผิด	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
ด้านอัคลาฎ				
1. การยกมือไหว้อาจารย์หรือเพื่อนต่างศาสนิกสามารถกระทำได้	226	93.8	15	6.2
2. การให้เกียรติอาจารย์ที่ไม่ใช่มุสลิมด้วยการยืนตรงขณะที่เดินสวนทางกันเป็นสิ่งที่ควรกระทำ	212	88.0	29	12.0
3. การคบหากับเพื่อนต่างศาสนิกไม่เป็นที่ยอมรับให้กระทำได้	202	83.8	39	16.2
4. การเปิดหน้าขณะที่กรรมการคุมสอบข้อดูหน้าเพื่อยืนยันตัวตนในห้องสอบเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้	197	81.7	44	18.3
5. การทำกิจกรรมที่มีการปะปนกันระหว่างชายและหญิงไม่สามารถทำได้	156	64.7	85	35.3
6. การพูดคำหยาบกับคนต่างศาสนิกถือเป็นเรื่องปกติที่สามารถทำได้	202	83.8	39	16.2
7. การเปิดอัลกุรอานด้วยเสียงที่ดังมากในห้องพักที่มีเพื่อนต่างศาสนิกอยู่สามารถทำได้	187	77.6	53	22.0
8. การให้เกียรติแก่ครูต่างศาสนิกเป็นสิ่งจำเป็น	223	92.5	18	7.5
9. การเยี่ยมผู้ป่วยที่เป็นคนต่างศาสนิกไม่สามารถทำได้	204	84.6	37	15.4
10. การแสดงความรักและความเมตตาต่อชนต่างศาสนิกเป็นเรื่องที่ควรกระทำยิ่ง	198	82.2	43	17.8
ด้านมูอาละลาด				
1. คนต่างศาสนิกไม่สามารถรับบริจาคจากคนมุสลิมได้	177	73.4	64	26.6
2. การไปร่วมแสดงความเสียใจในงานศพของเพื่อนต่างศาสนิกสามารถกระทำได้	185	76.8	56	23.2
3. การเป็นเพื่อนร่วมห้องกับเพื่อนต่างศาสนิกไม่เป็นที่ยอมรับให้ทำได้	200	83.0	41	17.0
4. การยืนตรงขณะที่ได้ยินเสียงเพลงชาติในบริเวณมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งจำเป็น	209	86.7	32	13.3
5. การรับประทานอาหารในร้านที่ไม่ใช่ร้านมุสลิมในรั้วมหาวิทยาลัยสามารถกระทำได้	208	86.3	33	13.7
6. การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาในบริเวณศาสนสถานของคนต่างศาสนิกไม่สามารถทำได้	187	77.6	54	22.4
7. การเยี่ยมชมศาสนสถานของคนต่างศาสนิกสามารถทำได้	209	86.7	32	13.3
8. การขโมยทรัพย์สินของคนต่างศาสนิกถือว่าไม่บาป	211	87.6	30	12.4
9. การใช้จ่ายเกินความจำเป็นถือว่าเป็นสิ่งที่อนุญาต	208	86.3	33	13.7
10. การกินดื่มเกินความจำเป็นถือว่าเป็นสิ่งที่อนุญาต	211	87.6	30	12.4

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนในประเด็นอะกีดะฮ์
และอิบาดะฮ์จำแนกตามการอบรมและการลงทะเบียน

	อะกีดะฮ์ 1			อะกีดะฮ์ 2			อิบาดะฮ์ 1			อิบาดะฮ์ 2		
	ผิด	ถูก	รวม	ผิด	ถูก	รวม	ผิด	ถูก	รวม	ผิด	ถูก	รวม
การอบรม												
เคย	39 (39.4)	60 (60.6)	99 (100)	37 (37.4)	62 (62.6)	99 (100)	53 (53.5)	46 (46.5)	99 (100)	56 (56.6)	43 (43.3)	99 (100)
ไม่เคย	64 (45.1)	78 (54.9)	142 (100)	66 (53.5)	76 (923)	142 (100)	79 (55.6)	69.7 (100)	142 (100)	97 (68.3)	45 (31.7)	142 (100)
รวม	103 (42.7)	138 (57.3)	241 (100)	103 (42.7)	138 (57.3)	241 (100)	132 (54.8)	109 (68.5)	241 (100)	153 (63.5)	88 (36.5)	241 (100)
λ^2	.768			1.976			.104			3.471		
Sig.	.381			.160			.747			.062		
ลงทะเบียน												
ลง	80 (59.3)	55 (40.7)	135 (100)	79 (58.3)	56 (41.5)	135 (100)	94 (69.6)	41 (30.4)	135 (100)	99 (73.3)	36 (26.7)	135 (100)
ไม่ลง	23 (21.7)	83 (78.3)	106 (100)	24 (22.6)	82 (77.4)	106 (100)	38 (35.8)	68 (64.2)	106 (100)	54 (50.9)	52 (49.1)	106 (100)
รวม	103 (42.7)	138 (57.3)	241 (100)	103 (42.7)	138 (57.3)	241 (100)	132 (54.8)	109 (45.2)	241 (100)	153 (63.5)	88 (36.5)	241 (100)
λ^2	34.231			31.230			27.352			12.841		
Sig.	.001			.001			.001			.001		
Cramer's V	.377			.360			.337			.231		

จากตาราง 1 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความเข้าใจต่อหลักอัคระฮ์ยะฮ์
ดังจะเห็นได้จากร้อยละของคะแนนการตอบถูกในแต่ละองค์ประกอบ คือด้านอะกี
ดะฮ์ ตั้งแต่ 57.3-86.3 ด้านอิบาดะฮ์ ตั้งแต่ 36.5-94.6 ด้านอัคราก ตั้งแต่ 64.7-93.8
และด้านมูอามะลาต ตั้งแต่ 73.4-87.6 อย่างไรก็ตาม มีนักศึกษาเกือบจะมากกว่า
ครึ่งหนึ่งยังคงมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในประเด็นอะกีดะฮ์ที่ว่า “การกระทำของ
มนุษย์ขึ้นอยู่กับความพยายามของเขาอย่างเสรีโดยไม่เกี่ยวข้องกับอัลลอฮ์ (อะกี
ดะฮ์ 1)” และ “ความเชื่อระหว่างอิสลามและศาสนาอื่นมีความถูกต้องเหมือนกัน
(อะกีดะฮ์ 2)” และมากกว่าครึ่งหนึ่งมีความเข้าใจผิดในประเด็น อิบาดะฮ์ ที่ว่า
“การเดินทางไกลในเดือนเราะมะฎอนไม่ถึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้สามารถละศีลอดได้

(อิมาดะฮ์ 1)” และ “ชนต่างศาสนิกที่สนใจอิสลามไม่มีสิทธิ์รับชะกาต (อิมาดะฮ์ 2)” ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ได้ถูกนำไปวิเคราะห์ต่อว่า มีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการเข้าร่วมอบรมและการลงทะเบียนเรียนในรายวิชาอัลละฮ์ฮียะฮ์หรือไม่ ดังปรากฏผลในตารางที่ 2 พบว่า การอบรมไม่มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจคลาดเคลื่อนในประเด็นดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การลงทะเบียนเรียนในรายวิชาอัลละฮ์ฮียะฮ์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ที่คลาดเคลื่อนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยจะพบว่า นักศึกษาที่ไม่ลงทะเบียนเรียนมีส่วนการตอบผิดหรือเข้าใจคลาดเคลื่อนน้อยกว่าผู้ที่ลงทะเบียนเรียน โดยมีขนาดของความสัมพัทธ์อยู่ในระดับน้อย

ส่วนตาราง 3 ได้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาถึงระดับการรับรู้ของนักศึกษาที่มีต่อหลักอัลละฮ์ฮียะฮ์ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลจากตาราง 1 กล่าวคือ โดยส่วนใหญ่ นักศึกษามีการรับรู้อยู่ในระดับมากในทุกองค์ประกอบ คือ ด้านอะกิดะฮ์ คิดเป็นร้อยละ 79.3 ด้านอิมาดะฮ์ คิดเป็นร้อยละ 80.0 ด้านอัคลากุ คิดเป็นร้อยละ 82.2 และด้านมุอามะลาต คิดเป็นร้อยละ 83.0 ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ว่า นักศึกษามีแนวโน้มที่จะใช้ชีวิตตามหลักอัลละฮ์ฮียะฮ์เพราะมีความเข้าใจอยู่ในระดับที่สูง

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาการรับรู้องค์ประกอบอัลละฮ์ฮียะฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่าทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านอะกิดะฮ์ ด้านอิมาดะฮ์ ด้านอัคลากุ และด้านมุอามะลาต มีการรับรู้อยู่ในระดับมาก ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการปลูกฝังในการใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลาง ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีมาจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม ส่งผลทำให้นักศึกษาปฏิบัติจนติดเป็นนิสัย และผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับภารกิจของคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ทำหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษามี

คุณลักษณะตามแนวทางสายกลางที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินชีวิต โดยคณะวิทยาการอิสลามได้จัดให้มีการเรียนการสอนในรายวิชาอัลวะสะฎียะฮ์ในอิสลาม (761-300) มีการจัดประชุมสัมมนาวิชาการอิสลามศึกษานานาชาติ และการจัดประชุมอบรมนักศึกษาให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางสายกลางตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 - ปัจจุบัน จนกระทั่งในปีการศึกษา 2562 ได้มีการจัดตั้งศูนย์อัลวะสะฎียะฮ์ ณ อาคารศูนย์ทดสอบและพัฒนาทักษะภาษาอาหรับ คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี กอปรกับนักศึกษาได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากคณาจารย์และบุคลากรในคณะวิทยาการอิสลาม นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าการใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลางเป็นแบบแผนการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับอิสลาม ซึ่งมุสลิมทุกคนจะต้องนำไปปฏิบัติ ดังที่อิสมาอีล ลุดฟี จะปะกียา (2015) ได้กล่าวว่า “อุมมะตัน วะสะฎูฮ์” เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตประเภทหนึ่งของประชาชาตินบีมุฮัมมัด ﷺ ที่วางอยู่บนรากฐานแห่งสัจธรรมและความยุติธรรมจากอัลลอฮ์และเราะสูล โดยความประเสริฐของมันคือการอำนวยความสะดวกประโยชน์และเผยแผ่ความเมตตาสู่มวลมนุษยชาติด้วยการนำพาวิถีการดำเนินชีวิตที่ดี ...” สิ่งที่สำคัญคือนักศึกษาต้องไม่สุดโต่งในเรื่องศาสนา ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า “ท่านทั้งหลายอย่าได้ยกยอฉันจนเลยเถิด เถกเช่นขาวนะศอรอ (คริสเตียน) ยกยอปอปั้นบุตรของมรียัม (หมายถึงการเป็นยอนปีศาจหรือพระเยซูให้เป็นเทพและบุตรของพระเจ้า) อันที่จริงแล้วฉันเป็นเพียงแค่บ่าวคนหนึ่ง ดังนั้นพวกท่านจงเรียกฉันว่า “บ่าวของอัลลอฮ์และศาสนทูตของพระองค์” (บันทึกโดยอัลบุคอรีย : 3445)

ตาราง 3 ความถี่และร้อยละระดับการรับรู้เกี่ยวกับอัตราส่วนอายุตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน (n=240)

ระดับ	ด้านอาชีพคหะย				ด้านอุปการะย				ด้านอัคราก				ด้านมู่การะลาด			
	ข้อที่	จำนวน/ ร้อยละ	จำนวน รวมข้อที่	ข้อที่	จำนวน/ ร้อยละ	จำนวน รวมข้อที่	ข้อที่	จำนวน/ ร้อยละ	จำนวน รวมข้อที่	ข้อที่	จำนวน/ ร้อยละ	จำนวน รวมข้อที่	ข้อที่	จำนวน/ ร้อยละ	จำนวน รวมข้อที่	ข้อที่
การรับรู้ ตอบ ถูก	1	1 (0.4)		1	1 (0.4)		1	1 (0.4)		1	1 (0.4)		1	1 (0.4)		
	2	12 (5.0)	27 (11.12)	2	16 (6.6)	22 (9.1)	2	1 (0.4)	6 (2.5)	2	1 (0.4)	13 (5.4)				
	3	14 (5.8)		3	5 (2.1)		3	2 (0.8)		3	11 (4.6)					
น้อย	4	5 (2.1)		4	3 (1.2)		4	12 (5.0)		4	11 (4.6)					
	5	7 (2.9)	23 (9.5)	5	5 (2.1)	24 (10.0)	5	9 (3.7)	37 (15.4)	5	3 (1.2)	28 (11.6)				
	6	11 (4.6)		6	16 (6.6)		6	16 (6.6)		6	14 (5.8)					
ปาน	7	28 (11.6)		7	26 (10.8)		7	23 (9.5)		7	15 (6.2)					
	8	91 (37.8)		8	101 (41.9)		8	32 (13.3)		8	41 (17.0)					
	9	28 (11.6)	191 (79.5)	9	47 (19.5)	195 (80.0)	9	40 (16.6)	198 (82.2)	9	46 (19.1)	200 (83.0)				
กลาง	10	44 (18.3)		10	21 (8.7)		10	103 (42.7)		10	98 (40.7)					

จากการศึกษาการรับรู้องค์ประกอบทั้งสี่ด้าน พบว่า มีผู้ตอบผิดในภาพรวม (ร้อยละ 18.65) ชี้ให้เห็นว่านักศึกษาส่วนหนึ่งยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในบางประเด็นปลีกย่อยของแต่ละองค์ประกอบ อาจเป็นเพราะมีปัจจัยด้านครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม ที่อาจจะส่งผลต่อการรับรู้ของนักศึกษาดังกล่าว เนื่องจากการอบรมปลูกฝังและการปฏิบัติจนติดเป็นนิสัยถือว่ามีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะปัจจัยด้านครอบครัวซึ่งมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการปลูกฝังและสั่งสอนลูกให้อยู่ในกรอบและขอบเขตของศาสนา ลูกทุกคนที่เกิดมาจะเป็นลูกที่ประเสริฐได้ ต้องผ่านการอบรมและขัดเกลาจากพ่อแม่และผู้ปกครองเป็นอันดับแรก มีการตักเตือนกันให้ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามอย่างสม่ำเสมอ ครอบคลุมทั้งคำพูดและการปฏิบัติ ดังนั้น การที่จะอบรมสั่งสอนลูกให้ใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลาง (อัลวะสละฮียะฮ์) ครอบคลุมทุกมิติในการดำเนินชีวิต ครอบครัวจึงต้องทำหน้าที่ในการอบรมและเลี้ยงดูลูกภายใต้ขอบเขตและบทบัญญัติของศาสนา โดยการสั่งสอนและตักเตือนลูกให้ทำในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงใช้และละเว้นในสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม เป็นการบริหารจัดการครอบครัวเพื่อทำความรักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และห่างไกลจากสิ่งที่ตั้งภาคีต่อพระองค์ พ่อแม่ต้องอบรมสั่งสอนลูกในด้านการศรัทธา การทำความดี และการปฏิสัมพันธ์ โดยครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินชีวิต การสั่งสอนลูกในเรื่องดังกล่าว ต้องเริ่มต้นจากสิ่งที่ย่ายสู่สิ่งที่ยาก มีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย ตามความเหมาะสมของอายุและความสามารถ จนกระทั่งลูกปฏิบัติจนติดเป็นนิสัย ถือว่าประสบความสำเร็จในขั้นแรก ต่อมาสามารถเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในแต่ละด้านอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งถึงเวลาที่จะกลับสู่ความเมตตาของอัลลอฮ์ ﷻ เพราะอิสลามให้ความสำคัญกับการศึกษาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ดังนั้น การอบรมลูก จึงถือว่าเป็นการอบรมตลอดชีวิตเช่นกัน มาตรามั่นว่าลูกแต่ละคนจะอยู่ในวัยทำงานและมีครอบครัวแล้วก็ตาม แต่ความเป็นพ่อแม่และลูกก็ยังไม่ตัดขาด จนกระทั่งถึงวันกิยามะฮ์ ถือว่าเป็นการป้องกันครอบครัวให้ห่างไกลจากไฟนรกอย่างละเอียดและรอบคอบ และถือว่าเป็นหน้าที่ที่

จะต้องสอบสวนอย่างแน่นนอน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงคุมครองตัวของพวกเจ้าและครอบครัวของพวกเจ้าให้พ้นจากไฟนรก เพราะเชื้อเพลิงของมันคือมนุษย์และก้อนหิน ..” (อัตตะหรีม : 6)

ส่วนโรงเรียนหรือสถานศึกษาก็มีบทบาทสำคัญในการสั่งสอนผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามแนวทางสายกลางในด้านอะกิดะฮ์ อิบาตะฮ์ อัคลาก และการปฏิสัมพันธ์ ตามเป้าหมายของหลักสูตรและแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่กำหนด เป็นการอบรมสั่งสอนที่ต่อยอดจากครอบครัว และมีความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างโรงเรียนและครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์หลักร่วมกันในการปลูกฝังผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์แบบทุกมิติของการดำเนินชีวิต และสังคมก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างเด็กให้ดำรงอยู่ในความดีงามและเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮ์ ﷻ โดยสังคมทำหน้าที่ในการปลูกฝังเด็กให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลาม ซึ่งได้สั่งใช้ให้กระทำความดีและละเว้นความชั่ว การให้ความสำคัญกับพวกเขาเสมือนว่าพวกเขาเป็นลูกหรือลูกของพี่น้องของเรา การสั่งสอนเด็กมิให้สร้างความเดือดร้อนต่อเพื่อนบ้านและสังคม และปฏิบัติตามระเบียบและข้อบังคับของสังคม การสั่งสอนพวกเขาให้ช่วยเหลือในสิ่งที่ดีงามและยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการสั่งสอนพวกเขาให้มีความรักเพื่อพระองค์ การทำหน้าที่ของสังคมข้างต้น เป็นการสร้างเด็กและเยาวชนให้ครองตนอยู่ในการทำความดีและละเว้นความชั่ว สะสมเสบียงความดีงาม สร้างความรักและความสามัคคีระหว่างพี่น้องในสังคม ดังนั้น เด็กและเยาวชนที่เติบโตในสังคมที่มีการบริหารจัดการสังคมที่ดีและได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในสังคม จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพวกเขาในการปลูกฝังการใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลางในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านอะกิดะฮ์ อิบาตะฮ์ คุณธรรมจริยธรรม และการปฏิสัมพันธ์

ดังนั้น ครอบครัว โรงเรียน และสังคม จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้นักศึกษามีความเข้าใจถูกต้องและดำรงชีวิตตามแนวทางสายกลาง โดยส่งผลทำให้สังคมเข้าใจบทบัญญัติอิสลามที่ไม่สุดโต่งและไม่หย่อนยาน เพราะยังมีมุสลิมบางกลุ่ม

ที่ยังไม่เข้าใจหลักอวัละสะฎียะฮ์ที่ถูกต้องและครอบคลุม ดังผลการศึกษาของอิบรอเฮง อาลฮูเซน (2018) พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอวัละสะฎียะฮ์ของมุสลิมได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่เข้าใจหลักอวัละสะฎียะฮ์อย่างถูกต้อง ครอบคลุม และสามารถนำไปปฏิบัติใช้ให้เกิดผลจริงทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม และ 2) กลุ่มที่เข้าใจหลักอวัละสะฎียะฮ์อย่างไม่ถูกต้อง เข้าใจอย่างผิดเพี้ยน หรือไม่เข้าใจในหลักอวัละสะฎียะฮ์ สำหรับคนที่มีเชื้อมุสลิมส่วนใหญ่เข้าใจว่าอิสลามที่ถูกต้องคือศาสนาที่สุตโง่ง มุสลิมที่หย่อนยานคือมุสลิมสายกลาง และการปฏิบัติสิ่งที่สุดโต่งบางอย่างของมุสลิมคือการปฏิบัติตามศาสนาอิสลามที่ถูกต้อง ดังนั้นความเข้าใจผิดในประเด็นดังกล่าว ต้องมีการปรับปรุงและแก้ไขให้ถูกต้องและควรมีการประชาสัมพันธ์หลักอวัละสะฎียะฮ์ที่ถูกต้องไปสู่สังคมโดยรวม นอกจากนี้แล้ว การที่นักศึกษาส่วนหนึ่งที่ยังไม่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาอวัละสะฎียะฮ์ในอิสลาม (761-300) ตลอดจนการไม่มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุม อบรม และสัมมนาเกี่ยวกับอวัละสะฎียะฮ์ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักศึกษามีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการรับรู้องค์ประกอบอวัละสะฎียะฮ์ มาตราแม้ว่าจะส่งผลน้อยกว่าปัจจัยที่มาจากครอบครัว โรงเรียน และสังคม

อย่างไรก็ดี นักศึกษาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม การใช้ชีวิตตามแนวทางสายกลางจึงมีความสำคัญ เพราะอิสลามมีแนวทางที่ชัดเจน ดังผลการศึกษาของอีสมะแอ กาเด๊ะ (2018) พบว่า อิสลามยอมรับความหลากหลายทางความเชื่อ โดยไม่มีการบังคับให้รับศาสนาอิสลาม อิสลามให้ความสำคัญในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามต่อมวลมนุษยชาติ และให้เกียรติต่อมนุษยชาติอิสลาม คำนี้ถึงความยุติธรรมและความเสมอภาคต่อกลุ่มชนต่างศาสนา หากสังคมใดได้นำหลักของอิสลามตามแนวทางสายกลางมาใช้ในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม จะทำให้เกิดความสันติในสังคมอย่างแน่นอน อนึ่ง หากมิได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้ย่อมเป็นการทำลายอิสลามและประชาชนเป็นอย่างมาก สังคมจะเต็มไปด้วยการต่อสู้แย่ง

ซึ่งจะนำมาซึ่งความแตกแยกและความเป็นศัตรู ดังนั้น ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลนักศึกษาจะต้องนำผลการศึกษาดังกล่าวเพื่อวางแผนและปรับปรุงให้นักศึกษามีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นในแต่ละด้านตามลำดับอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ จากการศึกษาองค์ประกอบอวัละสะฎียะฮ์ตามการรับรู้ของนักศึกษาในด้านอิบาตะฮ์ พบว่า เมื่อพิจารณาในด้าน*ชนต่างศาสนาที่สนใจอิสลามไม่มีสิทธิ์รับชะกาด* โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามตอบผิด (ร้อยละ 63.5) ซึ่งให้เห็นว่านักศึกษาส่วนหนึ่งยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับประเภทของการจ่ายชะกาดดังปรากฏในสุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์ อายะฮ์ที่ 60 ความว่า “แท้จริงท่านทั้งหลายนั้น (ทรัพย์สินส่วนชะกาด) สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจน และบรรดาผู้ที่ขัดสน และบรรดาเจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนม และในการไถ่ทาสและบรรดาผู้ที่มีหนี้สินส่วนตัว และในทางของอัลลอฮ์ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทาง ทั้งนี้เป็นบทบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮ์ และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้รอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ” โดยเฉพาะประเภทบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาสนิทสนม (المؤلفة قلوبهم) คือ ผู้ที่อิสลามได้นำมาจิตใจของพวกเขาก็แก่บรรดามุสลิมในการให้ชะกาดส่วนหนึ่งแก่พวกเขา เพื่อจูงใจพวกเขาให้เข้ารับอิสลาม หรือเพื่อยับยั้งพวกเขามิให้คิดร้ายต่อบรรดามุสลิม และเป็นการป้องกันให้แก่บรรดามุสลิมอีกด้วย และยังหมายถึงผู้ที่รับนับถืออิสลามใหม่ เพื่อให้เกิดความศรัทธาที่เข้มแข็งของพวกเขาก็ ซึ่งข้อค้นพบประเด็นดังกล่าวต้องนำไปสู่การสร้างการรับรู้และผ่านกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียน การประชุมสัมมนา และการอบรม โดยอาจารย์ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาจะต้องให้ความกระจ่างเกี่ยวกับประเภทของการจ่ายชะกาด ความแตกต่างระหว่างชะกาดและการบริจาค ตลอดจนรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันมิให้นักศึกษาบางกลุ่มเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนในหลักคำสอนของอิสลาม จึงมีความจำเป็นสำหรับนักศึกษาจะต้องทำหน้าที่ในการแสวงหาความรู้และนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องตาม

หลักการอิสลาม ดังที่ Shalabī (1982) ได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความอดทนในการศึกษาหาความรู้ มีความใฝ่รู้และใฝ่เรียน และหลงใหลกับการเรียนรู้ตลอดเวลา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบอวัชระสวะญียะฮ์ของนักศึกษาคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ส่วนใหญ่มีการรับรู้ในระดับมาก โดยในด้านมูอามะลาต (การปฏิสัมพันธ์) มีการรับรู้สูงสุดในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.0 รองลงมา ด้านอัคลาก (คุณธรรมจริยธรรม) คิดเป็นร้อยละ 82.2 ด้านอิบาดะฮ์ (การปฏิบัติศาสนกิจ) คิดเป็นร้อยละ 80.9 และด้านอะกีดะฮ์ (หลักความเชื่อ) คิดเป็นร้อยละ 79.3 ตามลำดับ สำหรับข้อค้นพบจากการวิจัยจะช่วยพัฒนานักศึกษาให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางสายกลาง โดยหลีกเลี่ยงจากความสุดโต่งและความหย่อนยาน และสามารถประยุกต์ใช้ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลนักศึกษาสามารถนำผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดและปรัชญาพื้นฐานขององค์ประกอบอวัชระสวะญียะฮ์ที่เหมาะสมในบริบทของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรมของนักศึกษาให้อยู่ในวิถีของผู้ปฏิบัติตนตามแนวทางสายกลาง สำหรับอาจารย์ผู้สอนสามารถนำผลจากการศึกษาไปปรับใช้กับนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนานักศึกษาแบบค่อยเป็นค่อยไปจนกระทั่งนักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้องค์ประกอบด้านต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยคณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ประจำปีงบประมาณ 2563

เอกสารอ้างอิง

- ‘Abdullah Bin ‘Abd al-Azīz al-Yahyā. (2008). *al-Wasatiyyah al-Tarīq Ilā al-Ghad*. Dar Kunūz Ishbiliya Li al-Nashar Wa al-Tauzī’a
- ‘Abd al-Rahman ‘Abd al-Azīz al-Sudais. (2017). *Bulūgh al-Aāmāl Fī Tahqīq al-Wasatiyyah Wa al-’tidāl*. Maktabah al-Malik Fahad al-Wataniyyah Athna al-Nashar, Mamlakah al-Arabiyyah al-Saūdiyyah
- ‘Ahmad Shalabī. (1982). *al-Tarbiyyat al-’Islāmiyyah Nuzumuhā – Falsafatuhā – Tarīkhuhā* Maktabat al-Nahdah al-Misriyah
- al- ‘Asqalānī, ‘Ahmad Bin ‘Ali Bin Hajar. (1989). *Fathu al-Bāri Sharh Sahīh al-Bukhāriy*. Dār al-Kutub al-’Ilmiyyah
- ‘Alī Muhammad Muhammad al-Sallābī. (2001). *al-Wasatiyah Fī al-Qur’ān al-Karīm*. Maktabah al-Sahabah
- Alumni Arab Students Association of Thailand. (n.d.). *The Holy al-Qur’ān with Thai Translation*. (Al-Madinah al-Munawwarah): King Fahd Centre for the Printing of the Holy al-Qur’ān.
- Alhusain, I. (2018). *Gaan tam kwaam kão jai làk al wá sa tiy yá láe gaan nam bpai cháí nai chee-wít jing*. *Al-Nur Journal of Graduate School, Fatoni University*, 13 (25), 203-222.
- Katih, I. (2018). *Wasatiyah in Islam and Living in Multicultural Society, Base on Belief and Concept*. *Journal of Islamic Studies, Prince of Songkla University*, 9(1), 32-48.

Japakiya, I.L. (2015). *Ummatan Wasata* [Online]. Retrieved May 26, 2021, from: http://d1.islamhouse.com>ih_books/single/th_ummah_wasata_withi_khara_ummah.docx

Muhammad Bā Karīm Muhammad Bā ‘Abdullah. (1994). *Wasatiyyah Ahl al-Sunnah Bain al-Firaq*. Kuliyah al-Da’wah Wa Usūl al-Dīn, Jāmi’ah al-Islāmiyyah Bi al-Madīnah al-Munawwarah. Dār al-Rāyah : Mamlakah al-Arabiyyah al-Saūdiyyah

I’sām Sālih Ahmad Rājih. (2016). *al-Wasatiyah Wa Mazāhiruha Fī al-Qur’ān al-Karīm (Dirāsah Maudūiyyah)*. Kuliyah al-Dirāsah al-Ulyā, Dāirah al-Qur’ān al-Karīm Wa Ulūmih, Shu’bah al-Tafsīr Wa Ulūmih.

Al-Shaikh ‘Abd al-Rahman Hasan Habankah al-Maidāni. (1996). *al-Wasatiyah Fī al-Islām*. Mu’assasah al-Raiyān

Yūsuf al-Qaradāwī. (2012). *Fiqh al-Wasatiyat al-Islāmiyah Wa al-Tajdīd*. Dar al-Shuruq